

УДК 316.624:343.6

Рибчинський Михайло Михайлович,

аспірант

(Донецький юридичний інститут МВС України)

ФАКТОРИ ЗРОСТАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В СЕРЕДОВИЩІ БІЖЕНЦІВ І НЕЛЕГАЛЬНИХ МІГРАНТІВ

У статті аналізується низка факторів і чинників, котрі сприяють активізації та зростанню злочинних проявів у середовищі біженців і нелегальних мігрантів. Особливу увагу звернено на активізацію ісламського фундаменталізму, котрий породжує дестабілізуючий вплив на політико-правове становище певних країн. Наголошено, що активний мусульманський фундаменталізм створює досить нестерпні умови для існування багатьох жителів окремих країн Азії та Африки, що зумовлює значну хвилю біженців і нелегальних мігрантів у більш розвинені країни. Водночас біженці та нелегальні мігранти значною мірою стають джерелом поширення в Західній Європі ідей мусульманського фундаменталізму, проявів делінквентної поведінки і проявів тероризму. Також підкреслено, що проблеми, пов'язані з біженцями та нелегальними мігрантами, мають міжнародний характер. Особливо це стосується криміногенного аспекту й делінквентних проявів з боку біженців і нелегальних мігрантів.

Ключові слова: *делінквентна поведінка, біженці, нелегальні мігранти, тероризм, злочинність, глобалізований світ, ісламський фундаменталізм.*

Актуальність. Серед проблем, що постали в Україні в останні роки, однією з найскладніших є зростання обсягів нелегальної міграції. Це викликає занепокоєння насамперед тому, що це явище досить тісно пов'язане з різними видами злочинності, зокрема з контрабандою зброї, наркотиків, торгівлею людьми, поширенням тероризму тощо. При цьому необхідно враховувати, що існує ціла низка факторів і чинників, котрі сприяють активізації та зростанню злочинних проявів у середовищі біженців і нелегальних мігрантів. Їх ґрунтовне дослідження є вкрай необхідним для багатьох країн світу, які страждають від тероризму. Зокрема, це стосується і України.

Аналіз використаних джерел. Враховуючи те, що процес ґрунтового дослідження факторів зростання злочинних проявів у сучасному світі серед біженців і нелегальних мігрантів потребує вивчення всього комплексу наявної інформації щодо цієї проблематики, основою джерельної бази даної статті у першу чергу стали електронні ресурси соціальних мереж та інші ЗМІ. Окрім цього, у статті використано цілу низку праць українських і зарубіжних учених, у яких тією чи іншою мірою висвітлюються фактори, пов'язані з активізацією та зростанням злочинних проявів у середовищі біженців і нелегальних мігрантів. Особливо ж слід відзначити роботи А. Борисова [3], Є. Зозулі [27; 28], А. Ігнатенко [2], Є. Клена [9], Р. Ланди [1], В. Левковського [26], Е. Микитенко [29], Р. Старовойтенко [8], Ф. Фукуями [4] та ін. У той же час слід зауважити, що процес вивчення факторів зростання

злочинності в середовищі біженців і нелегальних мігрантів потребує більш комплексного та ґрунтовного дослідження зазначеної проблематики.

Метою даної статті є аналіз цілого комплексу факторів і чинників, які сприяють активізації та зростанню злочинних проявів у середовищі біженців і нелегальних мігрантів. І насамперед це стосується тих обставин, котрі зумовлюють небезпеку тероризму в Україні та світі загалом.

Виклад основного матеріалу. Серед усього значного спектру факторів, що створюють передумови для зростання злочинності в середовищі біженців і нелегальних мігрантів, особливо в наш час виділяється ісламський фундаменталізм. Починаючи з кінця 1970-х — початку 1980-х років, саме він став провідним чинником суспільно-політичного життя мусульманських країн Близького Сходу. Відтоді ми можемо лише констатувати постійну активізацію ісламського фундаменталізму. Діяльність політичних сил, котрі виступали під його гаслами, мала значною мірою дестабілізуючий вплив на ситуацію всередині певних країн та їх міжнародне становище. У зв'язку із загостренням проблеми біженців і нелегальних мігрантів, від проявів ісламського фундаменталізму почали потерпати і країни Західної Європи. Фактор ісламського фундаменталізму також став одним із визначальних у процесі активізації тероризму в сучасному світі.

Як відзначив Р. Г. Ланда, на етапі формування мусульманського фундаменталізму один із провідних ідеологів фундаменталізму С. Кутб писав, що «іслам потребує відродження», а воно «визнає лише одну річ — зруйнування силою та насиллям, повне знищення, не залишаючи великого й малого» [1, с. 32]. У подальшому послідовники С. Кутба всіляко прагнули реалізувати його настанови. Відтак в арабських країнах виникло 145 ісламських неурядових релігійно-політичних організацій фундаменталістської орієнтації, що практикують усі види терору. Частина їх вдавалася до політичних методів боротьби та легальних форм діяльності, але у більшості випадків верх там здобули екстремісти, іноді відкрито оголошуючи про створення всередині НРПО бойових загонів для ведення терору. Для них характерні фанатизм, схильність до насильства, забуття національної приналежності заради релігійної ідеї та релігійної єдності [2, с. 102, 103].

Таким чином, уже з 1970-х років активно діяло нове покоління підпільних фундаменталістських груп, для котрих, як відзначав відомий єгипетський публіцист М. Хейкал, «не існувало нічого, окрім язичництва та ісламу, окрім правління людей, які перешкоджають встановленню правління Аллаха» [3, с. 124]. У результаті, з одного боку, активний мусульманський фундаменталізм створював досить нестерпні умови для існування багатьох жителів Близького Сходу, Центральної Азії та окремих країн Африки, що спричинило значну хвилю біженців і нелегальних мігрантів у більш розвинені країни. А з іншого боку — саме біженці та нелегальні мігранти значною мірою стали джерелом поширення в Західній Європі ідей мусульманського фундаменталізму, проявів делінквентної поведінки і проявів тероризму.

На думку Ф. Фукуяма, «правдоподібним поясненням сили фундаменталізму є те, що його сприймали як реакцію на потужний позов лібералізму, з яким мусульманський світ зіткнувся вперше» [4, с. 25]. Проте, на нашу думку, вплив мусульманського фундаменталізму на західну цивілізацію відбувається поступово, демонструючи свої традиції, власну політичну і правову культуру тощо.

Починаючи з 11 вересня 2001 року, глобального характеру набула боротьба проти світового тероризму. Однак слід зазначити, що витoki цієї проблеми формувалися протягом всього процесу глобалізації, особливо в 1980-х — 1990-х роках. Якщо проаналізувати склад терористичних угруповань, то стає очевидним, що більшість терористів походили з середовища біженців і нелегальних мігрантів. Значною мірою саме делінквентна (проти-

правна та асоціальна) поведінка біженців і незаконних мігрантів стала джерелом поширення терористичних тенденцій і проявів.

Делінквентна поведінка являє собою сукупність протиправних учинків людини, за які може призначатися покарання згідно з чинним законодавством України [5, с. 165]. За звичай поняття «делінквентна поведінка особистості» асоціюється з асоціальною, протиправною схильністю певних осіб, спрямованою як проти окремих людей, так і суспільства в цілому. Слід наголосити, що саме делінквентна поведінка біженців та незаконних мігрантів досить часто стає основою, підґрунтям тих чинників, що сприяють активізації та зростанню злочинних проявів, а нерідко й терористичних дій. Досить показовим підтвердженням вищезазначеної тези є події, що сталися навесні-влітку 2016 року в США та країнах Західної Європи.

Вночі 12 червня 2016 року невідомий відкрив вогонь у нічному клубі «Pulse» в Орландо (Флорида, США). Під час перестрілки зі спецназівцями нападник був убитий. Спершу повідомлялося про 20 загиблих і 42 постраждалих. Згодом кількість жертв зросла до 50, постраждалих — до понад півсотні. ФБР розпочало розслідування цієї події в якості теракту [6].

Згодом стало відомо, що ця найкраща бійня в історії США була спрямована проти відвідувачів нічного гей-бару «Pulse». Підозрюваним у цьому злочині став 29-річний Омар Седик Матін. За даними поліції, злочинець був добре озброєний, мав при собі бойову гвинтівку, пістолет, і, найімовірніше, якийсь вибуховий пристрій. Спочатку близько двох годин ночі він відкрив стрілянину в клубі, потім вийшов на вулицю і вступив у перестрілку з викликаним терміново нарядом поліції з дев'яти осіб. Потім знову проник у клуб і захопив близько 30 заручників. Усі вони були звільнені, нападник убитий [7]. Попри те, що існувала інформація про приналежність О. Матіна до терористичної організації «Ісламська держава», за свідченням як і дружини вбивці, так і спецагента ФБР Р. Хоппера, не було знайдено доказів ідеологічних підвалин скоєння злочину чи ознак планування злочину з-за кордону. На думку батька злочинця, Омар був дуже розлючений після того, як побачив поцілунки пари гомосексуалістів на очах оточуючих, у тому числі власних дітей, а відтак, імовірно, це вплинуло на рішення вчинити масовий розстріл. Дружина засвідчила схильність чоловіка до агресії та насильства, котрі він постійно виявляв з будь-якого незначного приводу, у тому числі і щодо неї. Однак це не завадило вихідцю з афганської сім'ї абсолютно легально придбати пістолет та штурмову рушницю, обидва знаряддя вбивства були цілком законно придбані. На думку *Р. Старовойтенка*, під терористичною атакою може опинитись будь-яка спільнота людей чи окрема особистість. Максимальне поширення цивільної зброї як знаряддя вбивства вкрай небезпечно, особливо зараз, у період зростання потужності екстремістських угруповань, які всіляко мотивують до використання крайніх методів насильства [8].

Трагедія в Орландо має багато спільного з аналогічною трагедією, що сталася 20 липня 2012 року також у США, в Аврорі, передмісті Детройта (штат Колорадо). Тоді через стрілянину, зчинену на показі нового фільму про Бетмена, 12 людей загинуло, близько 70 осіб було поранено. Винним у цьому злочині був 24-річний Д. Голмс, який називав себе Джокером [9].

Адвокати Д. Голмса визнали, що він убивав людей, але наполягали, що їхній підзахисний неосудний і потерпає від важкого психічного захворювання й був «у стані транзиторного психозу, коли вчинив дії, які призвели до трагічної загибелі людей». Обвинувачення стверджувало, що напад, очевидно, був умисним, оскільки Голмс планував його і запасався зброєю протягом декількох місяців, а також замінував свою квартиру за допомогою більш ніж 30 саморобних гранат, аби вбити кожного, хто б намагався туди увійти. У результаті судового процесу Д. Голмс уникнув страти, оскільки присяжні не змогли прий-

ти до одноголосного рішення, і автоматично отримав довічний термін ув'язнення без права на дострокове звільнення [10].

Таким чином, напади набувають ознак і характеру системності. Вражають масштаби жертв, хоча для демократичного суспільства кожне життя має цінність. У повідомленнях американських ЗМІ відійшло на другий план не менш жахливе вбивство, яке сталося за день до масового розстрілу у гей-клубі. Після концерту в Орландо, під час автограф-сесії з прихильниками, була застрелена 22-річна талановита співачка, переможниця пісенного конкурсу NBC «Voice» Крістіна Гріммі. Її вбивцею виявився божевільний фан, який так само купив зброю, приїхав на концерт і здійснив зухвале вбивство на очах глядачів, батьків та охоронців [11].

Життя можна врятувати під час беззбройного нападу, але навіть велика кількість людей беззахисна перед озброєним злочинцем чи неврівноваженою особистістю. Для США індивідуальні трагедії, побутові вбивства, в тому числі молодих зірок, стають пересічною подією, проте ми спостерігаємо, що таких подій стає все більше, частіше вбивають поодиноці, зростає кількість жертв і під час масових розстрілів. Без обмеження доступу до цивільної зброї, посилення контролю за її використанням зупинити хвилю вбивств та насильства не можливо [12].

Суттєво впливовою на фактори та чинники, що сприяють активізації та зростанню злочинних проявів, стала делінквентна поведінка біженців та нелегальних мігрантів у країнах Західної Європи у 2016 році. Так, 18 липня 2016 року молодий чоловік з ножом та сокирою атакував пасажирів приміського потяга в Баварії, на залізничній ділянці між містечком Оксенфуртом та містом Вюрцбургом. Нападником виявився 17-річний біженець, який за два роки до цього прибув до Німеччини з Афганістану. У результаті було поранено п'ять осіб. Після аварійної зупинки потяга зловмисник вистрибнув з вагона й спробував утекти, але натрапив на спецпризначенців, які за збігом обставин опинилися неподалік і застрелили злочинця. Терористичне угруповання «Ісламська держава» взяло на себе відповідальність за цей напад. За словами міністра внутрішніх справ ФРН Томаса де Мезьєра, 17-річний біженець перейнявся пропагандою джихадистів, але немає доказів, що він діяв за вказівкою ІД. Також Томас де Мезьєр закликав мешканців Німеччини бути готовими, що напади, які здійснюють невеликі групи радикалів чи джихадистів-одинаків, триватимуть [13]. Контакти з терористичним угрупованням «Ісламська держава» підтримував і сирійський біженець Джабер аль-Бакр, затриманий під час підготовки терактів у німецькому місті Хемніц 9 жовтня 2016 року. Згідно з попередніми висновками слідчих, цей чоловік готував вибуховий пристрій, імовірно, у формі жилета смертника. Сирієць з'ясовував, як виготовляти вибухові пристрої в Інтернеті й закупив всі необхідні матеріали. За даними слідчих, Джабер аль-Бакр не встиг вибрати мішень для майбутньої атаки [14].

22 липня 2016 року в Мюнхені 18-річний німець іранського походження відкрив стрілянину з пістолета біля торгового центру «Олімпія», у результаті якої загинуло 9 осіб і близько 20 осіб, разом з дітьми, було поранено. Сам стрілець учинив самогубство. Нападником у Мюнхені виявився Алі Давіа Сонболі, який мав подвійне громадянство Німеччини та Ірану, він народився і виріс у Мюнхені. Про це повідомив керівник поліції Мюнхена Губерт Андре [15]. Заслуговує на увагу і той факт, що напередодні злочину від імені злочинця його друзям і знайомим через мережу «Фейсбук» було розіслано запрошення прийти в торговельний центр «Олімпія» [16].

Мюнхенський стрілець, як розповіли поліцейські, був буквально «схиблений на масових убивствах». У його будинку під час обшуку поліцейські знайшли газетні вирізки про напади, а також статтю із заголовком «Чому учні вбивають», у якій йшлося про випадки масових убивств у навчальних закладах. Відтак, як заявив Г. Андре, між стріляниною в Мюнхені й п'ятою річницею нападів А. Брейвіка є очевидний зв'язок. Також було повідо-

млено, що мюнхенський стрілець міг страждати на психічне захворювання. Г. Андре висловив припущення, що трагедія в Мюнхені, швидше за все, не пов'язана з тероризмом: «Поведінка злочинця відноситься скоріше до божевілья, зв'язку з ІДІЛ немає». Також є інформація, що він сам був жертвою нападів у 2010 і 2012 роках [17].

Згодом поліція Мюнхена заарештувала 16-річного афганця за підозрою в тому, що він допомагав мюнхенському стрілку в нападі на людей. Стало відомо, що він та стрілець перебували певний час в одній психіатричній клініці. У поліції вважають, що затриманий знав, але промовчав про плани свого друга відкрити стрілянину по людях. Також стало відомо, що саме затриманий афганець відправляв запрошення у «Фейсбуці» на зустріч біля торгового центру «Олімпія». По людях, які прийшли на це місце, зловмисник і відкрив вогонь. Сонболі готував атаку протягом року. Ідея прийшла йому в голову після відвідин містечка Вінненден, де в 2009 році 17-річний Тім Кречмер розстріляв 15 людей, а потім здійснив самогубство. Мотиви злочинця залишаються нез'ясованими, однак атака сталася в день 5-річчя терактів, скоєних у Норвегії місцевим ультраправим націоналістом Андерсом Брейвіком, у ході яких загинуло 77 осіб. У результаті мюнхенської атаки загинуло 9 людей, у тому числі 2 підлітки і жінка — громадяни Туреччини, один підліток — виходець із мусульманської громади Греції, а також троє косовських албанців: 14-річні подруги Армеля Сегаші і Сабіна Суляй та 20-річний Диямант Забрджа [18]. Цілком очевидно, що наведений вище приклад є особливим зразком делінквентної поведінки злочинців молодого віку з середовища біженців і мігрантів, які страждали різного роду фобіями та психічними збоченнями. І цей чинник є одним із домінуючих у процесі зростання злочинності.

Загальновідомо, що неусвідомлена поведінка особи (душевнохворої) не карається. Цілком очевидно, що частина біженців і нелегальних мігрантів, які схильні до протиправних учинків, усвідомлено користуються цим. До цього слід додати, що у цілому, ігноруючи право та законодавство тих країн, де вони проживають, нелегальні мігранти та біженці добре знають і використовують лише ті правові норми, котрі їм вигідні та потрібні.

25 липня 2016 року в німецькому місті Ройтлінгені від рук 21-річного сирійського біженця на ім'я Мухаммед, що прибув до Німеччини з Алеппо півтора роки тому і влаштувався на роботу в ресторан «Мангал», постраждали п'ятеро ні в чому не винних людей. За словами очевидців, цей молодий чоловік посварився з колишньою пасією (45-річною мігранткою з Польщі, яка працювала в тому ж ресторані посудомийкою), після чого увірвався в ресторан, схопив мачете, яке використовували для нарізування м'яса, і почав розмахувати ним над головою. Він зарубав вагітну посудомийку і поранив двох відвідувачів, а потім вибіг на вулицю. Там він ударив мачете випадкового перехожого і напав на проїжджаючий автомобіль, вибивши скло і серйозно поранивши водія. Як стверджують свідки, нападник «поводився як божевільний і біг за патрульною машиною, розмахуючи своїм ножом». Син власника, 21-річний Альпер, який під'їжджав у цей момент до ресторану, збив Мухаммеда. Чоловік залишився живим, поліція, яка прибула на місце пригоди, затримала його [19].

28 липня 2016 року в німецькому місті Бремен поліцією було затримано 19-річного біженця з Алжиру, що втік із психлікарні і погрожував підірвати торговий центр. До того ж стало відомо, що затриманий висловлював симпатії стрілку з Мюнхена, який убив дев'ятьох людей, а також — бойовикам терористичної організації «Ісламська держава». Однак зв'язок з ІДІЛ не було підтверджено [20].

Увечері 3 серпня 2016 року був скоєний напад на перехожих на Рассел-сквер у центрі Лондона. У результаті нападу загинула 60-річна американка Дарлін Хортон, дружина відомого професора психології університету Флориди Річарда Вагнера, який викладав у період літньої сесії за програмою London Study. Нападник був затриманий через шість хвилин після надходження перших повідомлень про напад. При затриманні поліцейські використовували електрошокери. Пізніше в поліції Лондона заявили, що напав на перехо-

жих норвежців сомалійського походження. За свідченнями правоохоронців, напад не був терактом [21].

10 серпня 2016 року чоловік, який погрожував підірвати себе в центрі для біженців у місті Ньюборг (острів Фюн, Південна Данія), був затриманий поліцією. Ним виявився 22-річний прохач притулку з Ірану. За дві години до цього один із мігрантів заліз на дах центру для біженців в Данії та погрожував підірвати себе. Прибулі по тривозі на місце події поліція і рятувальники провели в будівлі центру евакуацію [22].

У Європолі відмічають, що нині велику небезпеку несуть пропагандистські матеріали «Ісламської держави», поширювані в Інтернеті. З їх допомогою вже радикалізували неповнолітніх мігрантів і мусульман із сімей мігрантів в Німеччині, що призвело до дрібних терористичних актів [23].

Проблема злочинності в середовищі біженців та нелегальних мігрантів стає все більш актуальною і для України. Так, наприклад, влітку 2016 року на Одещині в селі Олександрівка Лиманського району поліція затримала 48-річного чоловіка за підозрою у зґвалтуванні 6-річної дівчинки. Зловмисник виявився уродженцем далекого зарубіжжя і з 2003 року легально проживає в Україні. У чоловіка, якого підозрюють у зґвалтуванні дівчинки, є дружина і діти. Підозрюваному обрано запобіжний захід у вигляді утримання під вартою. Поліція відкрила кримінальне провадження за ч. 4 ст. 152 КК України «Зґвалтування». Зловмиснику загрожує до 15 років в'язниці. Цей злочин викликав широкий суспільний резонанс [24].

8 серпня 2016 року в сектор комунікацій Головного управління Національної поліції України в Тернопільській області правоохоронцям надійшло повідомлення про бійку в одній із квартир по вулиці Тролейбусній. На місці події поліцейські виявили громадянина Руанди з травмами голови. Потерпілий повідомив, що його побив громадянин Нігерії, який перед приїздом поліцейських пішов із квартири. Незабаром правоохоронці знайшли чоловіка. Помітивши патрульних, іноземець спробував сховатися, але правоохоронцям вдалося наздогнати його. Утікач поведився неадекватно і агресивно. Коли на нього надягали наручники, нігерієць укусив поліцейського. Неадекватного чоловіка затримали. Виявилося, що він уже шість років знаходиться на території України незаконно. Іноземцю повідомили про підозру в порушенні ч. 2 ст. 345 КК — умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків. Чоловікові загрожує обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк [25].

Нині ситуація з нелегальною міграцією в Україні має тенденцію до ускладнення, про що свідчать такі факти: збільшення кількості нелегальних мігрантів і поява нових каналів нелегальної міграції; використання організаторами нелегального переправлення мігрантів можливостей легального прибуття їх в Україну під виглядом навчання, туризму, з метою подальшого прямування до країн Західної Європи; розширення посередницької мережі і спроби організаторів нелегальної міграції залучити до злочинної діяльності посадових осіб правоохоронних органів, працівників транспортних та інших організацій.

Слід зауважити, що Україні приділяється значна увага з боку нелегальних мігрантів через її географічне положення, спільні кордони з вісьмома країнами та фактично знаходження на межі Європи й Азії. Внаслідок цього Україна поступово перетворюється на своєрідну буферну зону. Це може призвести до: використання каналів нелегальної міграції міжнародними терористичними організаціями та спецслужбами іноземних держав; залучення незаконних мігрантів до протиправної діяльності кримінальних структур; поширення інфекційних захворювань та зростання безробіття і, зрештою, до дестабілізації соціально-економічної ситуації в країнах-реципієнтах.

Нелегальна міграція, криміналізація суспільства, контрабандна діяльність мають стійку тенденцію до зростання, що безпосередньо загрожує національній безпеці України. Можна також стверджувати, що в Україні активізується діяльність організованої злочинності, яка спеціалізується, насамперед, на створенні транснаціональної системи управління нелегальними міграційними потоками. Збільшення неконтрольованої нелегальної міграції призвело до значного посилення криміналізації суспільства в прикордонних районах. Зростає кількість затримань громадян України — жителів прикордонних населених пунктів — посередників, переправників і помічників нелегальних мігрантів. Для значної частини населення, зокрема на угорській ділянці українського кордону, сприяння порушникам кордону стало традицією і основним засобом для існування.

Зазначені небезпеки посилюються через те, що в останні роки поширюється тенденція поступового перетворення України з «країни-транзитера» в «країну-накопичувача» нелегальних мігрантів. Ситуація загострюється також через те, що значна кількість нелегальних мігрантів — вихідці з регіонів, охоплених військовими конфліктами, де тероризм та кошти наркобізнесу є шляхом досягнення політичної влади (Афганістан, Пакистан, Бангладеш, Шрі-Ланка, північні штати Індії). Затримані іноземці нерідко вже мають досвід бойових дій і брали участь у партизанських операціях або збройних нападах. Такі мігранти створюють потенційну небезпеку для України. Нині, як ніколи, в умовах АТО перед підрозділами Державної прикордонної служби України, МВС, СБУ та Міністерством оборони все більшою мірою постає завдання активізації взаємодії щодо запобігання нелегальній міграції, виконуючи програму боротьби з тероризмом, контрабандою і наркотрафіком. Тероризм є породженням злочинного світу, проте, серед іншого, він фінансується і за рахунок нелегального переправлення людей, що за прибутковістю наближається до торгівлі наркотиками, контрабанди тощо. Саме тому протистояння цим явищам одночасно є і боротьбою з чинниками, котрі сприяють тероризму. З огляду на це, виникають наступні суттєві проблеми у правоохоронній сфері, зокрема: організована транскордонна злочинність, міжнародний тероризм, нелегальна міграція, незаконне накопичення зброї і наркотиків у прикордонних районах тощо. Нові загрози національній безпеці цивілізованих країн, що актуалізувалися після 11 вересня 2001 року, лише посилюють значимість окремих із вищеназваних факторів, зокрема нелегальної міграції, міжнародної злочинності, торгівлі зброєю, тероризму тощо. Також виникла загроза поширення в Україні діяльності міжнародних терористичних структур і здійснення ними екстремістських акцій під релігійними аполітичними гаслами. У зв'язку зі специфікою цього явища оцінка чисельності незаконних мігрантів є однією із найскладніших. Аналіз інформації Державної прикордонної служби України свідчить про таку стійку характеристику незаконної міграції, використання підроблених документів і відповідних продуманих «легенд»; постійне вдосконалення протиправної діяльності транснаціональних кримінальних структур по організації каналів незаконної міграції; незаконне сприяння й підтримка з боку громадян України, які заробляють на цьому гроші. В умовах слабкості та корумпованості частини владних й адміністративних структур в Україні нелегальним мігрантам легше отримати візу, ніж в інших країнах, виїхати в країни Західної Європи та отримати притулок. Більшість незаконних мігрантів, не маючи реальної можливості легалізуватися в Україні, відчуваючи такі труднощі, як брак грошей або відмову в дозволі на в'їзд в бажану країну, затримуються в Україні на дуже тривалий період. Вони поповнюють кримінальне середовище, на ґрунті якого поширюється наркобізнес, торгівля зброєю, незаконна комерційна діяльність, що служить, у тому числі, оплатою за подальше переправлення незаконних мігрантів у країни Західної Європи [26].

На думку Є. В. Зозулі, важливим завданням є своєчасне виявлення нелегальних мігрантів і прийняття до них відповідних санкцій [27, с. 18, 19]. При цьому важливим завданням є міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю, що дозволяє визначити най-

більш ефективні форми боротьби з міжнародним криміналітетом [28, с. 93, 94]. Як вважає Ф. Левківський, на сьогодні особливо актуальними є питання щодо формування повноцінного комплексу кримінально-правових заходів протидії нелегальній міграції; посилення економічних санкцій проти роботодавців, які наймають нелегальних працівників; формування єдиного інформаційного простору й ринку праці країн СНД; організації взаємодії МВС України із зацікавленими відомствами інших держав щодо спільного виявлення та припинення діяльності злочинних груп, що займаються організацією каналів незаконної імміграції [26]. Є. В. Микитенко вважає, що слід переглянути національні та загальноєвропейські нормативні акти з метою оптимізації системи санкцій по відношенню до біженців і нелегальних мігрантів за вчинені делінквентні проступки [29, с. 140, 141]. На нашу думку, необхідно посилити санкції за ті делінквентні вчинки біженців і нелегальних мігрантів, які загрожують національній безпеці держави.

У цілому слід підсумувати, що серед усього широкого спектру факторів, котрі тією чи іншою мірою дають підстави для зростання злочинності в середовищі біженців і нелегальних мігрантів, особливо виділяється ісламський фундаменталізм. Починаючи з 1970-х — початку 1980-х років, він став провідним чинником суспільно-політичного життя мусульманських країн Близького Сходу. Відтоді ми можемо лише констатувати постійну активізацію ісламського фундаменталізму. Діяльність політичних сил, котрі виступали під його гаслами, мала значною мірою дестабілізуючий вплив на ситуацію всередині певних країн та їх міжнародне становище. Із загостренням проблеми біженців і нелегальних мігрантів від проявів ісламського фундаменталізму почали потерпати і країни Західної Європи. Фактор ісламського фундаменталізму також став одним із визначальних у процесі активізації тероризму в сучасному світі.

Активний мусульманський фундаменталізм створює досить нестерпні умови для існування багатьох жителів Близького Сходу, Центральної Азії та окремих країн Африки, що зумовлює значну хвилю біженців і нелегальних мігрантів у більш розвинені країни. Водночас біженці та нелегальні мігранти значною мірою стають джерелом поширення в Західній Європі ідей мусульманського фундаменталізму, проявів делінквентної поведінки і проявів тероризму.

Зростання злочинності в середовищі біженців і нелегальних мігрантів обумовлені цілою низкою причин і обставин. Вони мають характер як індивідуальний (психологічний, морально-етичний розвиток), так і суспільний (релігійне виховання, вплив соціального середовища й соціальних мереж, ЗМІ, різного роду фільмів тощо).

Сучасні політико-правові процеси глобалізованого світу ставлять перед нами все нові виклики. Однак традиційною залишається проблема злочинності в середовищі біженців та нелегальних мігрантів, а також схильності окремих їх представників до вчинення терористичних актів.

Також слід зауважити, що практично всі напади в липні–серпні 2016 року, жертвами котрих стали громадяни Західної Європи, були скоєні молодими біженцями та мігрантами з країн Азії та Африки. При цьому більшість з останніх були психічно неврівноваженими, страждали різного роду фобіями та психічними збоченнями та були пацієнтами психіатричних лікарень.

Взагалі, необхідно наголосити, що проблеми, пов'язані з біженцями та нелегальними мігрантами, мають міжнародний характер. Особливо це стосується криміногенного аспекту й делінквентних проявів з боку біженців і нелегальних мігрантів. Безсумнівно, що це досить часто стає джерелом поширення терористичних тенденцій і проявів, що і становить безпосередню загрозу національній безпеці України. Шляхи вирішення цих проблем лежать саме в площині міжнародного співробітництва в боротьбі з криміналітетом, тероризмом, активізацією міжнародних терористичних структур тощо.

Терористичні акти, що скоюються в країнах Західної Європи та США біженцями та нелегальними мігрантами, заслуговують на ретельне дослідження. Насамперед — з метою недопущення аналогічних злочинів у майбутньому на території України.

Список використаних джерел

1. Ланда Р. Исламский фундаментализм / Р. Ланда // Вопросы истории. — 1993. — № 1. — С. 32–41.
2. Игнатенко А. А. Халифы без халифата / А. А. Игнатенко // Проблемы современной советской арабистики. — Вып. 1. — Ереван, 1988. — С. 195–206.
3. Борисов А. Роль ислама во внутренней и внешней политике Египта (XX век) / А. Борисов. — Москва : Наука, 1991. — 213 с.
4. Фукуяма Ф. По той бік кінця історії / Ф. Фукуяма // Генеза. — Львів. — 1992. — березень. — С. 22–26.
5. Рибчинський М. М. До питання щодо передумов делінквентної поведінки молоді / М. М. Рибчинський // Соціалізація молоді в умовах розбудови демократичної правової держави : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (Одеса, 16 лютого 2007 р.). — Одеса : Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007. — С. 165–166.
6. Трагедія в Орlando стала наймасовішою смертельною стріляниною : [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://tsn.ua/svit/tragediya-v-orlando-stalana-masovishoyu-smertelnoyu-strilyaninoyu-v-ssha-obama-671510.html>.
7. Найкривавіша бійня в історії США: Поліція озвучила подробиці трагедії в клубі Орlando [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://www.unian.ua/world/1373307-naykrivavisha-biynya-v-istoriji-ssha-politsiya-ozvuchila-podrobitsi-tragediji-v-klubi-orlando.html>.
8. Старовойтенко Р. Трагедія в Орlando: акт екстремізму б'є сумні рекорди [Електронний ресурс] / Р. Старовойтенко. — Режим доступу : <http://uire.org.ua/publikatsiyi/tragediya-v-orlando-akt-ekstremizmu-b-ye-sumni-rekordi/>.
9. Клен Є. Трагедія у кінотеатрі Аврори [Електронний ресурс] / Є. Клен. — Режим доступу : <http://meest-online.com/world/usa/trahediya-u-kinoteatri-avrogy/>.
10. Адвокати «Джокера» з Колорадо визнали, що він вбивав, але вбивав у нападі психозу: [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://txt.newsru.ua/world/11jul2013/strilochok.html>.
11. 10 червня 2016 р. в Орlando після концерту вбито 22-річну популярну співачку Крістіну Гріммі [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://uire.org.ua/publikatsiyi/tragediya-v-orlando-akt-ekstremizmu-b-ye-sumni-rekordi/>.
12. Трагедія в Орlando: акт екстремізму б'є сумні рекорди [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://obozrevatel.com/blogs/09826-tragediya-v-orlando-akt-ekstremizmu-be-sumni-rekordi.htm>.
13. Хронологія спроб ісламістських атак у Німеччині [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : http://zik.ua/zmi/dw/2016/07/23/hronologiya_sprob_islamistskyh_atak_u_nimechchyni_2460.
14. Затриманий у підготовці терактів у Німеччині мав зв'язки з ІД [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : http://vgolos.com.ua/news/zatrymanyu_u_pidgotovtsi_teraktiv_u_nimechchyni_mav_zvyazky_z_id_230132.htmlhttp://vgolos.com.ua/news/zatrymanyu_u_pidgotovtsi_teraktiv_u_nimechchyni_mav_zvyazky_z_id_230132.html?print.

15. Особу мюнхенського стрілка встановлено: німці підводять сумні підсумки [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/politic/osobu-miunkhenskoho-strilka-vstanovleno-nimtsi-pidvodiat-sumni-pidsumky-127167.html>.

16. Индивидуальный террор с детским лицом // Новая газета. — № 80 от 25 июля 2016 года [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://novayagazeta.html>.

17. Відомо про зв'язок мюнхенського стрільця з убивцею із Норвегії [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://expres.ua/news/2016/07/23/194989-vidomo-zvyazok-myunhenskogo-strilca-ubuvseyu-norvegiyi>.

18. В Германии арестовали 16-летнего сообщника стрелка из Мюнхена [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://strana.ua/news/24351-v-germanii-arestovali-16-letnego-soobshnika-strelka-iz-myunhena.html>.

19. Нові жертви в Німеччині: чоловік з мачете накинувся на перехожих [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://expres.ua/news/2016/07/23/194989-vidomo-zvyazok-myunhenskogo-strilca-ubuvseyu-norvegiyi>.

20. Теракт вдалося попередити [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/politic/terakt-vdalosia-poperedyty-v-nimechchyni-patsiiient-psykhlikarni-pohrozhuval-pidirvatu-torhovyi-tsentr-127778.html>.

21. Женщина, погибшая в Лондоне в результате нападения, была женой профессора американского университета [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://gordonua.com/news/worldnews/zhenshchina-pogibshaya-v-londone-v-rezultate-napadeniya-byla-zhenoy-professora-amerikanskogo-universiteta-143938.html>.

22. В Дании арестован беженец, угрожавший взорвать центр для мигрантов [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <https://translate.yandex.ua>.

23. Мир сошел с ума: почему люди во всех уголках планеты стреляют, убивают и взрывают друг друга [Електронний ресурс] / Б. а. // 7 я. — 2016. — № 31 (2. 08 — 8. 08). — Режим доступу : <http://112.ua,segodnya.ua>.

24. На Одещині мігрант згвалтував 6-річну дівчинку [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/society/na-odeshchyni-mihrant-zgvaltuvav-6-richnu-divchynku-video-140117.html>.

25. У Тернополі нелегал з Нігерії накусав патрульного поліцейського на 5 років [Електронний ресурс] / Б. а. — Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/society/u-ternopoli-nelehal-z-niherii-nakusav-patrujnoho-politseiskoho-na-5-rokiv-129168.html>.

26. Левковський В. Ф. Нелегальна міграція — загроза національній безпеці України [Електронний ресурс] / В. Ф. Левковський. — Режим доступу : <file:///E:/15%2005%202106/Конф-РИНЦ/Кримінальна%20міграц.pdf> (дата обращения: 27.04.2016).

27. Зозуля Є. В. Діяльність органів внутрішніх справ України щодо реалізації державної політики у сфері міграції (історико-правовий аспект) / Є. В. Зозуля // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. — 2016. — № 2. — С. 15–21.

28. Зозуля Є. В. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю як історико-правове явище / Є. В. Зозуля // Схід. — 2009. — № 4. — С. 90–94.

29. Микитенко Е. В. Міграційна політика та захист прав громадян: міжнародно-правовий аспект / Е. В. Микитенко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. — 2011. — № 2. — С. 136–142.

Рыбчинский Михаил Михайлович,
аспирант
(Донецкий юридический институт МВД Украины)

ФАКТОРЫ РОСТА ПРЕСТУПНОСТИ В СРЕДЕ БЕЖЕНЦЕВ И НЕЛЕГАЛЬНЫХ МИГРАНТОВ

В статье анализируется ряд факторов и факторов, которые способствуют активизации и росту преступных проявлений в среде беженцев и нелегальных мигрантов. Особое внимание обращено на активизацию исламского фундаментализма, который порождает дестабилизирующее влияние на политико-правовое положение определенных стран. Отмечено, что активный мусульманский фундаментализм создает достаточно невыносимые условия для существования многих жителей отдельных стран Азии и Африки, обуславливает значительную волну беженцев и нелегальных мигрантов в более развитые страны. В то же время беженцы и нелегальные мигранты в значительной мере становятся источником распространения в Западной Европе идей мусульманского фундаментализма, проявлений делинквентного поведения и проявлений терроризма. Также подчеркнута, что проблемы, связанные с беженцами и нелегальными мигрантами, имеют международный характер. Особенно это касается криминогенной аспекта и делинквентных проявлений со стороны беженцев и нелегальных мигрантов.

Ключевые слова: делинквентное поведение, беженцы, нелегальные мигранты, терроризм, преступность, глобализованный мир, исламский фундаментализм.

Rybachinskiy Mikhail,
post-graduate student
(Donetsk law Institute of the MIA of Ukraine)

FACTORS OF THE GROWTH OF CRIME AMONG REFUGEES AND ILLEGAL MIGRANTS

The article analyzes a number of factors that contribute to the revitalization and growth of criminal manifestations in the environment of the refugees and illegal migrants. Special attention is paid to the intensification of Islamic fundamentalism, which among other things creates a destabilizing impact on the political and legal position of certain countries. Noted that the active Muslim fundamentalism creates a rather unbearable conditions for the existence of many residents of certain countries of Asia and Africa, which leads to a significant wave of refugees and illegal migrants in more developed countries. At the same time, refugees and illegal migrants in large measure become a source of spread in Western Europe ideas of Muslim fundamentalism, manifestations of delinquent behavior and manifestations of terrorism. Also accentuated that the problems which associated with refugees and illegal migrants, have an international character. This is especially true crime aspect and delinquency manifestations from the refugees and illegal migrants.

Key words: delinquent behavior, refugees, illegal migrants, terrorism, crime, globalized world, Islamic fundamentalism.

Надійшла до редколегії 15.01.2017